

From: Anders Fink
Sent: 12 Aug 2015 12:57:23 +0200
To: Nina Hanne Holst
Cc: Anne-Marie Vægter Rasmussen
Subject: Opdateret projektbeskrivelse skifergas (MIM Id nr.: 1811329)

Kære Nina

Jeg er nu tilbage fra barsel/ferie.

Mads Odgaard fra DTU er vendt tilbage med DTUs bmk. til tilbud & projektskrivelsen, som den fremlægger nu.

- DTU har opdateret tidsplanen, således at der nu er opstart i første uge af september og aflevering den 31. januar 2015. Dermed løses opgaven nu på 22 uger modsat tidligere 24 uger.
- DTU har ønsket at afgrænsningen fortsat skal indeholde fem punkter og har sat disse ind igen. Jeg har rettet dem lidt til. **Kan du sige god for dem?**
- DTU har i begyndelsen af afsnit 5 om tidsplanen skrevet ind, at "Tidsplanen har som forudsætning, at kontrakten er underskrevet af GEUS, DCE, DTU og Naturstyrelsen, Miljøministeriet **senest mandag den 24. august 2015.**" Hensynet er, at DTU allerede en gang har kortet ned i den samlede tidsplan og har behov for minimum 22 uger til at løse opgaven uanset, hvornår opgaven igangsættes.

Da opgaven nu strækker sig ind i 2016 og sidste betaling derfor ligger i 2016, vil vi gerne i dep. har bekræftet, hvorvidt dette er muligt ift. bevillingen. **Kan du undersøge dette hurtigst muligt?**

Jeg tænker, at vi bør kunne løse disse så udestående snarest muligt, således at underskrivning senest mandag d. 24. august derfor er muligt.

Ring gerne, når du har mulighed for det.

Anders Fink

Fuldmægtig | Natur & Klimatilpasning
+45 93 56 40 55 | anfin@mim.dk

Miljø- og Fødevareministeriet

Departementet | Børsgade 4 | 1215 København K | Tlf. +45 72 54 60 00 | mim@mim.dk | www.mfvm.dk

Tilbud og projektbeskrivelse for videnskabelig udredning af international viden om skifergas relateret til en dansk kontekst

11. august 2015

1. Kort beskrivelse

Projekttitle: Videnskabelig udredning af international viden om skifergas relateret til en dansk kontekst

Resumé: Der skal udarbejdes en uvildig videnskabelig udredning, hvori specifikke forhold i Danmark, herunder særligt den danske geologi, sættes i relation til eksisterende viden om efterforskning og indvinding af skifergas på land. Det primære fokus er at belyse mulige miljøpåvirkninger i en dansk kontekst samt afdække i hvilket omfang, eksisterende viden om imødegåelse af mulige negative miljøpåvirkninger kan overføres til danske forhold.

Rekvirent: Naturstyrelsen, Miljø- og Fødevarerministeriet.

Kontaktperson: Nina Holst/Naturstyrelsen.

Deltagende institutioner: DTU er *lead* på opgaven, men det forudsættes at DTU inddrager den størst tilgængelige ekspertise på områder, herunder særligt GEUS på alle områder og niveauer og herudover også DCE. Det forudsættes, at der skal inddrages både geologisk, hydrogeologisk, anlægsteknisk samt driftsteknisk viden samt viden om miljøvurderinger.

Periode: August – 31. januar 2016

2. Baggrund

Miljø- og Fødevarerministeriet ved Naturstyrelsen er i henhold til VVM-bekendtgørelsen, VVM-myndighed for anlæg med direkte henblik på frakturering i forbindelse med efterforskning og indvinding af skifergas på land. Der kan muligvis komme en VVM-anmeldelse af efterforskning af skifergas med frakturering i Frederikshavns Kommune fra det franske energiselskab Total, hvis den igangværende prøveboring viser gas i skiferlagene.

Der er endnu ikke erfaringer med efterforskning og indvinding af skifergas på land i Danmark. Den viden, der foreligger på området, omhandler skifergasindvinding i andre lande, og denne viden kan ikke umiddelbart anvendes på danske forhold som følge af bl.a. geologiske forskelle. Da der samtidig er miljømæssige risici forbundet med skifergasindvinding, er der behov for at sikre, at en evt. indvinding tilpasses de geologiske forhold i Danmark, så miljøpåvirkningerne mindskes mest muligt. For at styrke

eksisterende viden og kompetencer på området skal der udarbejdes en udredning, der beskriver danske forhold i forbindelse med skifergasindvinding.

Udredningen er til brug for myndighedsarbejdet med eventuel skifergasefterforskning og -indvinding med brug af frakturering, miljøkonsekvenserne herved og mulige afværgeforanstaltninger. Den viden DTU, GEUS og DCE opbygger på området, skal også efter udredningens afslutning stilles til rådighed for [Miljøministeriet](#) [Miljø- og Fødevarerministeriet](#) i forbindelse med konkrete henvendelser fra ministeriet.

3. Opgavebeskrivelse

Overordnet formål

Der skal udarbejdes en videnskabelig udredning, hvori eksisterende viden om efterforskning og indvinding af skifergas sættes i relation til specifikke forhold i Danmark, herunder særligt de danske områder, hvor det er relevant i forhold til efterforskning efter og indvinding af skifergas. Konkret vil det pt. sige Nordjylland og Nordsjælland.

Udredningens primære fokus er at belyse de mulige miljømæssige problemstillinger fra efterforskning og indvinding af skifergas i Danmark. Herunder mulige påvirkninger af jord, grundvand (drikkevand) og overfladevand, udledning til luften, spildevand, affald (herunder naturligt forekommende uorganiske-, organiske- og radioaktive stoffer) og jordskælv. Ligesom udredningen skal komme med bud på afværgeforanstaltninger til at imødegå eventuelle negative miljøpåvirkninger.

I udredningen redegøres for den eksisterende internationale viden om, hvordan eventuelle negative miljøpåvirkninger kan imødegås, herunder hvilke *best practice*-løsninger der findes indenfor olie- og gasindustrien og evt. sammenlignelige processer inden for andre brancher i forbindelse med udførelse af skifergasrelaterede aktiviteter. Denne viden skal omskrives til anvendelse under danske forhold. Der tages udgangspunkt i EU's henstillinger om skifergas, samt i IEA's *golden rules* samt i EU's BREF-dokumenter (om bedste tilgængelige teknik for forskellige sektorer og processer).

Udredningen bidrager til at kvalificere statens vidensgrundlag generelt, og mere specifikt er udredningen et fagligt bidrag til [Miljøministeriet](#) [Miljø- og Fødevarerministeriet](#)s eventuelt kommende VVM-sagsbehandling og [Energi-, Forsynings- og Klimaministeriets Klima-, Energi- og Bygningsministeriets](#) kommende evaluering til Folketinget.

[Miljøministeriet](#) [Miljø- og Fødevarerministeriet](#) skal efter udredningens afslutning kunne trække på DTU, GEUS og DCEs faglige, forskningsbaserede viden.

Fagligt omfang

Der er endnu ikke erfaringer med efterforskning og indvinding af skifergas på land i Danmark, men der er erfaring med frakturering offshore, dog ikke i skiferlag. Disse erfaringer inddrages i udarbejdelsen af den videnskabelige udredning.

Udredningen belyser en række miljøforhold, herunder mulige miljømæssige konsekvenser, der bl.a. er identificeret på baggrund af EU-Kommissionens rapport fra august 2012 "*Support to the identification of potential risks for the environment and human health arising from hydrocarbons operations involving hydraulic fracturing in Europe*" og Det tyske Miljøråd (SRU), som i maj 2013 udgav "*Fracking for Shale Gas Production*".

Erfaringerne fra andre lande har vist, at indvinding – og i mindre grad efterforskning – efter skifergas ved anvendelse af frakturering, rejser spørgsmål i relation til beskyttelse og anvendelse af grundvand og håndtering af affald fra borerne.

De miljømæssige konsekvenser vil på grund af det relativt beskedne omfang af borer/brønde formentlig være mindre i efterforskningsfasen end i en indvindingsfase, og derfor vil de særlige miljømæssige spørgsmål knyttet til frakturering især blive aktualiseret i sidstnævnte fase.

Nedenfor er beskrevet en række mulige påvirkninger, som udredningen som minimum skal belyse nærmere i en dansk kontekst, herunder risici for, at de indtræffer, samt metoder til kontrol af, om påvirkningerne vil finde sted i Danmark samt forslag til forholdsregler for at undgå/minimere negative miljøpåvirkninger kendt fra andre lande.

Frakturering – kemikalier og forurening af jord, grundvand, søer og vandløb og hav

For at kunne efterforske muligheden for produktion af naturgas fra skiferlag, og senere at kunne indvinde gas fra skiferlag, anvendes frakturering, som er opsprækning af skiferlagene med vand tilsat kemikalier og små keramiske kugler eller sand. Herved frigøres gassen. I Danmark ligger de relevante skiferlag generelt set 2-3 km eller mere under grundvandsmagasinerne.

Frakturering nødvendiggør brug af vand i større mængder. Det kan påvirke grundvands-/drikkevandsmagasiner, såfremt der anvendes/indvindes denne type vand til frakturering. Ved etablering af produktionsanlæg med mange borer kan det vise sig at udgøre en væsentlig miljøpåvirkning. Endvidere kan overfladevandområder samt grundvandsafhængige terrestriske naturtyper blive påvirket af en vandindvinding.

Der kan muligvis anvendes brakvand eller havvand (som i Nordsøen) til frakturering, ligesom genbrug af vand er en mulighed. I stigende omfang gennemføres der genbrug af vand ved skifergasprojekter i USA og Canada. Både ved brug af brakvand, ferskvand eller havvand vil der kunne opstå risiko for forurening af søer og vandløb, samt kystområder bl.a. på grund af saltindholdet i det anvendte vand.

Risici, fordele og ulemper samt *best practice* belyses derfor for såvel grundvand som havvand og for så vel prøveproduktion som egentlig kommerciel skifergasproduktion og sættes i relation til de danske forhold.

Procesvandet tilsættes kemikalier, og det kan give udfordringer i forhold til håndtering af fracking-væske, back flow, boremudder og borespåner. Der har været stort fokus på de kemikalier, som indgår i frackingvæsken, men det er ikke kun de tilsatte kemikalier, der kan give forureningsproblemer. Frackingvæsken vil også kunne opløse problematiske stoffer fra formationen, således at back flow kan in-

deholde både organisk og uorganisk forurening. Der kan derfor være risiko for forurening på borepladsen og i værste fald nedsivning til grundvandet eller udløb i nærliggende vandløb og søer.

Risikoen for en eventuel grundvandsforurening, samt påvirkning af grundvandsressourcen ved frakturering, belyses derfor nærmere sammen med risikoen for forurening af jord og overfladevand. Det belyses også, hvordan disse risici kan imødegås, fx ved en hensigtsmæssig indretning af borepladsen med en tæt membran under pladsen, og opsamlingsstanke for afledte væsker fra borepladsen el. lign. Vælges det at transportere back flow-vandet væk fra borestedet med lastbil, vil der være risiko for forurening fra spild ved påfyldning/tømning samt ved trafikuheld. Vælges bortledning gennem spildevandsrør, vil der bestå en risiko for forurening ved rørbrud. Risici og afværgeforanstaltninger udredes for dette.

Radioaktive stoffer

Skiferen, som der efterforskes efter på land i Danmark, er blandt andet alunskiferen. Alunskiferen indeholder tungmetaller og radioaktivt materiale, hvorfor håndteringen af borespåner bør overvåges/måles for deres indhold af naturlige radioaktive stoffer. Tilstedeværelse af naturligt forekommende radioaktive stoffer er ikke begrænset til efterforskning og indvindingsaktiviteter fra skiferlag, men kendes også i forbindelse med aktiviteter i traditionel olie og gasproduktion. I forbindelse med olie- og gasaktiviteter i den danske del af Nordsøen håndteres der naturligt forekommende radioaktive stoffer. Erfaringer fra andre lande samt Nordsøen, herunder håndtering og afværgeforanstaltninger, belyses.

Landskab og trafik

Trafik og landskabet vil påvirkes i form af anlæg på borestedet og etablering af arbejdspladser, forstærkede veje af hensyn til de tunge transportere og indretninger til opbevaring af kemikalier, spildevand og affald.

Den landskabelige og trafikale påvirkning skal belyses for såvel efterforskningsboringer som ved egentlig kommerciel gasproduktion, herunder hvor mange borepladser med flere indvindingsbrønde, der må forventes ved en kommerciel produktion, og hvilken størrelsesorden, der må forventes på hver boreplads.

Det skal i udredningen belyses, hvordan eksempler på anlæg i borings- og produktionsfasen, transportveje mm. vil påvirke landskabet i en eventuel indvindingsfase, herunder mulighederne for at reducere de visuelle påvirkninger. De landskabelige forhold for såvel en eventuel efterforskningsfase, som en egentlig produktionsfase skal både analyseres skriftligt og belyses.

Metan, radon og andre klimagasser

Udslip af metan (som er hovedbestanddelen af naturgas) er en af de klimagasser som omtales i forbindelse med skifergasindvinding. Miljøpåvirkningen af metan, forebyggelsen heraf samt miljøafværgeforanstaltninger mod metan i grundvand belyses. Radon er et radioaktivt stof, der kan risikere at komme op med den brugte frackingvæske og skifergas. Omfang, mulige miljøpåvirkninger og best practice for afværgeforanstaltninger i forhold til sådanne udslip belyses.

Jordskælv

Afhængig af de geologiske forhold kan der også være risiko for (mindre) jordskælv ved gennemførelse af borerne. Det skyldes, at frakturering kan reaktivere lokale forkastningszoner. Denne risiko belyses set i forhold til de geologiske forhold i Danmark.

Afgrænsning af udredningen

Der vil i undersøgelsen være primært fokus på en evt. kommende indvindingsfase med permanente anlæg mv.

Udredningen omfatter ikke:

- En human sundhedsrisikoanalyse, eller en generel folkesundsanalyse af mulige berørte naboer til skifergasanlæg. ~~Det er dog klart, at en fremtidig vurdering af eventuelle konkrete anlæg skal inddrage sundhedsanalyser og risikovurdering.~~
- En vurdering af befolkningens opfattelse og acceptabilitet af indvinding og efterforskning af skifergas og miljøpåvirkninger forbundet hermed.
- En vurdering af miljøværgeforanstaltninger forbundet med, støj, lys og vibrationer
- En risikovurdering. I stedet gennemføres en risikoscreening (heri inkluderet en kvalitativ "impact screening" ift. risici). ~~Det understreges, i øvrigt er det nødvendigt at understrege, at usikkerhed om de mangelfuld information om, hvilke anvendte kemikalier der bliver anvendt ifm. indvindingen af skifergas, kan have indbærer stor usikkerhed om, hvad der kan formodes at komme op fra undergrunden ifm. indvindingen af skifergas. Dette har betydning for kvaliteten af den risikoscreening en, der beskrives i den videnskabelige udredning og dermed for de beskrevne miljøværgeforanstaltninger der beskrives i den videnskabelige udredning.~~
- Vurdering af de drivhusgasser, som for eksempel (men ikke udelukkende) de drivhusgasser som produceres af maskiner, lastbiler, eller ved afbrænding af skifergas frem for de nuværende brændstoffer, der anvendes til energiproduktion.

Vurderingen af miljøafværgeforanstaltninger skal omfatte det marine område, men kun fsva. problemstillinger, der vedrører efterforskning og indvinding på land (ikke til havs), eksempelvis miljørisici og afværgeforanstaltninger ved anvendelse af havvand som procesvand ved frakturering.

Konsortieparterne forudser i øvrigt, at der vil være spørgsmål af relevans for opgaven, som pga. mangelfuldt datagrundlag i nogen grad vil stå ubesvarede i den færdige videnskabelige udredning.

4. Fremgangsmåde og metode

Kvaliteten og dokumentationen af den videnskabelige udredning sikres vha. følgende tiltag:

Koncerndirektør Niels Axel Nielsen, DTU er overordnet ansvarlig for leverancen.

Lektor Steffen Foss Pedersen, DTU Miljø er faglig koordinator for projektet som helhed og har ansvar for Kapitel 1 med den samlede fremstilling af miljøpåvirkninger og afværgeforanstaltninger.

Statsgeolog Flemming Larsen, GEUS er faglig koordinator for GEUS' leverancer og dellerancer til den videnskabelige udredning.

Direktør Hanne Bach, DCE er faglig koordinator for DCEs leverancer og delleverancer til den videnskabelige udredning.

Seniorforsker Niels Schovsbo, GEUS er ansvarlig for Kapitel 2 om introduktionen til skifergas og geologisk karakterisering. Professor Ida Lykke Fabricius, DTU Byg er ansvarlig for Kapitel 3 om boring og frakturering. Professor Poul Løgstrup Bjerg, DTU Miljø er ansvarlig for Kapitel 4 om kemikalier og forurening af vandressourcer, spildevand og affald, vandressourcer og vandforbrug og radioaktive stoffer. Lektor Lotte Bjerregaard Jensen, DTU Byg er ansvarlig for Kapitel 5 om effekter på landskab og trafik.

Af Bilag 1 fremgår, hvilke ressourcepersoner der er ansvarlig for de enkelte delafsnit af hvert kapitel. Antallet af ressourcepersoner kan forekomme at være højt. Begrundelsen for antallet er, at kvaliteten af den videnskabelige udredning afhænger af, at viden, som kun meget specialiserede ressourcepersoner har, indgår i udredningen.

Udover ovenstående forankring af kvalitetssikringen anvendes de deltagende institutioners kvalitetssikringsprocedurer (se Bilag 5). Desuden sikres kvaliteten vha. fremlæggelser, drøftelse og beslutninger om ændringer af udkast til den videnskabelige udredning i kernegruppen og styregruppen.

Løsningen af flere af enkeltopgaverne, sammenskrivningen af afsnittene pr. kapitel og af selve kapitlerne i den samlede fremstilling i Kapitel 1 forudsætter, at forskere på tværs af interne enheder i GEUS, DCE og DTU arbejder sammen. For at imødegå denne udfordring afholdes 1 heldagsseminar med skrivegrupper og fremlæggelse i plenum af indsigter og sammenhænge skabt i hvert delafsnit og i hvert kapitel.

Produktionen af flere af afsnittene i den videnskabelige udredning afhænger af produktionen af andre afsnit. For at forebygge, at der opstår "flaskehalsproblemer", er det integreret i projektplanen, hvornår det enkelte afsnit, der er en forudsætning for et eller flere andre afsnit, skal foreligge i en udgave, som den pågældende forsker, der har ansvar for sidstnævnte afsnit, kan støtte sit arbejde på eget afsnit på.

Faglig troværdighed af den videnskabelige udredning er selvsagt afgørende som kvalitetskriterium. Den faglige troværdighed afhænger bl.a. af dokumentation for, hvilket baggrundsmateriale de enkelte afsnit baserer sig på. Dokumentationen heraf sikres gennem etablering af et fælles referencesystem, som alle forskere anvender til at dokumentere baggrundsmateriale med.

Udredningen sikrer en afdækning af, hvorledes enkelte dele i et skifergasprojekts levetid udføres, herunder udførelse af boringer, løsninger i forbindelse med bortskaffelse af spildevand etc. og hvilke *best practice*-løsninger, der findes i de enkelte relevante delfaser i et skifergasprojekt indenfor olie- og gasindustrien. Dette skal danne grundlag for vurdering af mulige miljømæssige påvirkninger og afværgeforanstaltninger i de forskellige faser i et skifergasprojekts levetid.

Eksisterende litteratur

Der findes en omfattende mængde rapporter og videnskabelige artikler om skifergas – i europæisk sammenhæng foranlediget af bl.a. Europa-Kommissionen, UK og Polen, som kan indgå i den videnskabelige udredning, bl.a. (men ikke begrænset til):

- EU Kommissionens henstilling om minimumsprincipper for efterforskning og produktion af kulbrinter (såsom skifergas) ved hjælp af hydraulisk højvolumenfrakturering (fracking), 22. januar 2014
- Support to the identification and potential risks for the environment and human health arising from hydrocarbons operations involving hydraulic fracturing in Europe, report for European Commission DG Environment, 10. august 2012
- Shale gas extraction in the UK, a review of hydraulic fracturing, The Royal Society & Royal Academy of Engineering, juni 2012
- Climate impact of potential shale gas production in the EU, report for European Commission DG Klima, 30. juli 2012
- Hydrofracking Risk Assessment, Executive Summary, Study concerning the safety and environmental compatibility of hydrofracking for natural gas production from unconventional reservoirs, Panel of experts, april 2012 (Tyskland)
- Environmental Aspects of Hydraulic Fracturing Treatment Performed on the Łebień LE-2H Well, november 2011.
- "Fracking for Shale Gas Production", Det tyske Miljøråd (SRU), maj 2013
- "Environmental Impacts of Shale Gas Extraction in Canada", maj 2014, foranlediget af the Council of Canadian Academies
- Nyeste videnskabelige review-artikler på området.

Erfaringer med frakturering

Fraktureringsteknikken kendes allerede fra Nordsøen, hvor frakturering har været anvendt til i ca. 130 borer i den danske del af Nordsøen. Frakturering har desuden været anvendt i 10.000-vis af borer på verdensplan. Udredningen inddrager erfaringerne fra både danske og udenlandske borer med frakturering. Energistyrelsen bidrager til kortlægning af kilder, der kan være relevant at inddrage i udredningen.

5. Tidsplan og ressourcer

Tidsplan: Projektet færdiggøres senest den 31. januar 2016, hvor den endelige videnskabelige udredning afleveres. Tidsplanen har som forudsætning, at kontrakten er underskrevet af GEUS, DCE, DTU og Naturstyrelsen, [Miljøministeriet](#) [Miljø- og Fødevarerministeriet](#) senest mandag den 24. august 2015.

Den overordnede tidsplan fremgår af nedenstående skema.

	September					Oktober				November				December					Januar			
	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	1	2	3	4
Delfase A: Mobilisering af projekt																						
Kick-off møde																						
Kernegruppemøde 1																						
Milepæl 1: Synopsis for Kapitel 1-5																						
Delfase B: Gennemførelse																						
Kernegruppemøde 2																						
Styregruppemøde 1																						
Milepæl 2: Første udkast til Kapitel 2-5																						
Følgegruppemøde 1																						
Kernegruppemøde 3/heldagsseminar for alle forskere																						
Milepæl 3: Første udkast til Kapitel 1 og andet udkast til Kapitel 2-5																						
Kernegruppemøde 4																						
Delfase C: Færdiggørelse og overlevering af færdig udredning																						
Milepæl 4: Færdigt udkast til samlet rapport																						
Styregruppemøde 2																						
Milepæl 5: Samlet rapport til fremtæggelse for følgegruppe																						
Følgegruppemøde 2																						
Kernegruppemøde 5																						
Styregruppemøde 3																						
Følgegruppemøde 3																						
Kernegruppemøde 6 + 7																						
Milepæl 6: Endelig færdiggørelse af fagligt indhold, struktur og aflevering																						

Bemandingsplan: Bilag 1 indeholder en oversigt over arbejdsopgaveansvar-/fordeling og budget. I Bilag 2 er opstillet et budget for opgaverne. I Bilag 3 er opstillet et udspecificeret budget inklusiv timeantal og timesatser for de tilknyttede medarbejdere. Bilag 4 indeholder oversigt over CV'er som dokumentation for medarbejdernes kompetencer og relevante erfaringer.

Projektbudget: 1,7 mio. kr. til den videnskabelige udredning.

Der er aftalt en overordnet betalingsplan, hvor DTU fakturerer Naturstyrelsen, [Miljøministeriet](#) og [Fødevareministeriet](#) med 50 % af honoraret efter første nærmere aftalte skriftlige delleverance og 50 % efter endelig godkendt afrapportering. Det er aftalt mellem DTU, GEUS og DCE, at GEUS og DCE fakturerer DTU med 50 % af deres særskilte honorar, efter [Miljøministeriet](#) og [Fødevareministeriet](#) har betalt DTU de første 50 % af honoraret, og at GEUS og DCE fakturerer DTU de sidste 50 % efter endelig godkendt afrapportering.

Ønsker [Miljøministeriet](#) og [Fødevareministeriet](#) at gøre brug af rådgivningsoptionen (se afsnittet "Leverancer, slutprodukt og indholdsmæssige struktur" under pkt. 6) kan der rekvireres for op til 100.000 kr. rådgivning i 2016.

6. Leverancer, fremdriftssikring og organisering

Projektets organisation og fremdriftssikring:

DTU, GEUS og DCE nedsætter en styregruppe, der består af:

- Koncerndirektør Niels Axel Nielsen, DTU (formand)
- Institutdirektør, professor Michael H. Faber, DTU Byg
- Institutdirektør, professor Thomas H. Christensen, DTU Miljø
- Statsgeolog Flemming Larsen, GEUS
- Statsgeolog Peter Britze, GEUS
- Direktør Hanne Bach, DCE
- Kontorchef Jan E. Molzen, DTU (sekretær)

Styregruppens medlemmer holder møde i september, december og januar måned. På møderne redegør sekretæren for fremdriften og for opmærksomhedspunkter fremadrettet og foreslår indstillinger om handlinger, som styregruppen beslutter om.

DTU har som lead det overordnede ansvar for projektet. Dette indebærer retten til at omdisponere opgaveansvar og budgetforhold, såfremt der ikke leveres af tilpas kvalitet og til aftalt tid. Alle evt. ønsker om omdisponeringer skal fremlægges og motiveres på et styregruppemøde, så alle konsortiepartnere før en evt. effektivering har mulighed for at fremføre synspunkter herom. Dog har hver institution mulighed for at omdisponere 10 % af institutionens budget uden forudgående fremlæggelse på et styregruppemøde.

Adskillige delafsnit er afhængige af indsigter i andre delafsnit, hvilket igen betyder, at kvaliteten af delafsnit og kapitler er afhængig af kvaliteten af andre delafsnit og kapitler. Forskerne på tværs af GEUS, DCE og på DTU har dermed en interesse i på forkant at kunne følge med i, hvad indholdet i andre delafsnit tegner sig til at blive samt i, hvordan indhold de deltagende forskere har ansvar for bliver anvendt i andre delafsnit/kapitler.

Som konsekvens af dette er der behov for, at der på tværs af GEUS, DCE og DTU bliver lejlighed til at forholde sig til delafsnit undervejs i tilblivelsesprocessen.

Med formålet at strømline denne proces med gensidig kvalitetssikring af delafsnit og for at etablere et frugtbart samarbejde om indholdet af Kapitel 1 etableres der en kernegruppe, der består af:

- Chefkonsulent Poul Nordemann Jensen, DCE (medansvarlig)
- Seniorforsker Anders Johnsen, GEUS (medansvarlig)
- Lektor Steffen Foss Hansen, DTU Miljø (ansvarlig)
- Specialkonsulent Mads H. Odgaard, DTU (sekretær)

Der nedsættes en følgegruppe, som består af:

- Katja Scharmman (geolog, Energistyrelsen)

- Stig Kjeldsen (specialkonsulent, [Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet](#)~~Klima-, Energi- og Bygningsministeriet~~)
- Nina Holst (funktionsleder, Naturstyrelsen)
- Anne-Marie Vægter Rasmussen (kontorchef, Naturstyrelsen)
- Yvonne Korup (kontorchef, Miljøstyrelsen)
- Finn Pedersen (funktionsleder, Miljøstyrelsen)
- NN (Sundhedsstyrelsen)
- NN (Sundhedsministeriet)
- Anders Fink (fuldmægtig, [Miljøministeriet](#)~~Miljø- og Fødevarerministeriet~~)

Følgegruppens medlemmer holder møde i oktober og december måned og et afsluttende møde i januar med DTU med afrapportering af den endelige udredning. På møderne redegør DTU kort for fremdriften og om opmærksomhedspunkter fremadrettet.

Projektet gennemføres via følgende kapitler. Bilag 1 uddyber hvert kapitel:

Kapitel 1	Samlet fremstilling af miljøpåvirkninger og afværgeforanstaltninger
Kapitel 2	Skifergas og regional geologisk karakterisering
Kapitel 3	Boring og effekter af frakturering
Kapitel 4	Påvirkninger på miljø og vandressourcer
Kapitel 5	Effekter på landskab og trafik

Leverancer, slutprodukt og indholdsmæssige struktur:

Projektet har en leverance samt en option på yderligere rådgivning:

- En endelig projektbeskrivelse, som skal afklares i et samarbejde mellem DTU, GEUS og DCE Dokumentation og afrapportering i en teknisk rapport, som affattes på dansk. Rapporten offentliggøres af [Miljøministeriet](#)~~Miljø- og Fødevarerministeriet~~ senest 4 måneder efter, at konsortieparterne har afleveret en godkendt rapport. De deltagende institutioner kan samtidig offentliggøre rapporten på deres respektive hjemmesider.
- Efter udredningens afslutning har [Miljøministeriet](#)~~Miljø- og Fødevarerministeriet~~ en option for i 2016 at rekvirere for op til 100 timers á kr. 1.000 yderligere rådgivning.

Den tekniske rapport struktureres over et indledende afsnit (Kapitel 1) med en samlet fremstilling af miljøpåvirkninger og afværgeforanstaltninger samt en kronologisk analyse af efterforsknings- og indvindingsfasen på tværs af 3 faglige hovedområder (Kapitel 2-5). Ressourcerne til udarbejdelsen af rapporten anvendes som følger:

1. 8,8 pct. til overordnet projektkoordinering
2. 9,9 pct. til møder og overordnet kvalitetssikring (QA)
3. 12,1 pct. til rapporten: Samlet fremstilling af miljøpåvirkninger og afværgeforanstaltninger (Kapitel 1)
4. 62,4 pct. af rapporten: Skifergas og geologisk karakterisering, boringer og effekter af frakturering, påvirkninger på miljø og vandressourcer (Kapitel 2-4)

5. 6,8 pct. af rapporten: Effekter på landskab og trafik (Kapitel 5)

Analyser af risici forbundet med efterforskning og indvinding af skifergas vil blive håndteret under de enkelte delemner. En overordnet beskrivelse af risici ved efterforskning og indvinding af skifergas indgår i den overordnede fremstilling.